

Ministerie van Justitie

Nieuwsbrief Programma Aanpak jeugdcriminaliteit

Jaargang 2, editie 4 (november 2009)

Foto: Jan de Groen/Hollandse Hoogte

Inhoud

• Onderzoek GBM	1
• Pakkans beproefd in Roermond en Tilburg	4
• Pilots Landelijk instrumentarium	6
• Nieuws en publicaties	9
• Eén jaar netwerk- en trajectberaad	10
• Column: Gerard Stoop	12

Jaarlijks 250 gedragsbeïnvloedende maatregelen

Sinds 1 februari 2008 kan de rechter een gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM) opleggen. Maar voor welke jongeren en in welke omstandigheden is die maatregel een passende reactie? En hoe groot is de doelgroep? Justitie vroeg onderzoeksbureau Significant om het uit te zoeken. Het bureau schat het aantal vonnissen op maximaal 250 per jaar.

De GBM, met als doel herintegratie van een jongere in de samenleving, wordt vooral ingezet voor jeugdige veelplegers en harde kernjongeren die zware delicten op hun naam hebben, meestal jongeren met gedragsproblemen en een complexe geschiedenis. Het is ook mogelijk om een gedragsmaatregel op te leggen aan first offenders die een relatief zwaar vergrijp hebben gepleegd. Er zijn verschillende interventies die binnen de gedragsbeïnvloedende maatregel opgelegd kunnen worden: justitiële gedragsinterventies (zoals Individuele Traject Begeleiding), geïndiceerde jeugdzorg, psychiatrische hulp, verslavingszorg en lokale voorzieningen (denk aan huisvesting en onderwijs).

Koning: ‘Volgens de onderzoekers zijn de belemmeringen grotendeels en op korte termijn op te lossen, mits zij gericht worden aangepakt...’

In het najaar van 2007 was de inschatting dat het aantal vonnissen met een gedragsmaatregel zou oplopen van 350 in 2008, naar 500 in 2009 en 750 in de jaren daarna. Projectleider GBM Monica Koning: “Deze schatting was gebaseerd op de aanname dat in één à twee procent van de gevallen waarin de Raad voor de Kinderbescherming een basisonderzoek doet, een uitgebreid strafonderzoek zou plaatsvinden met als resultaat een positief advies GBM.” Sinds de invoering van de wet

is het aantal opgelegde gedragsmaatregelen beperkt gebleven. Onduidelijk was of dit te maken had met de grootte van de doelgroep voor de GBM of met knelpunten in de uitvoering.

Potentiële toepassing

Om een beter beeld te krijgen van de potentiële toepassing van de GBM hebben de onderzoekers nauw samengewerkt met onder andere de Raad voor de Kinderbescherming, de MO-groep

Jeugdzorg, de officieren van Justitie (OM), de kinderrechtvaarders (ZM) en het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie. Koning: “Op basis van literatuur over de gedragsmaatregel en gesprekken met experts van alle betrokken ketenpartners is een rekenmodel opgesteld waarmee de omvang van de doelgroep kan worden doorgerekend.”

Met hulp van die experts hebben de onderzoekers eerst uitgezocht voor welke sancties de GBM een alternatief kan zijn. “De maatregel kan in de plaats komen van - of gecombineerd worden met - voorwaardelijke detentie met bijzondere voorwaarden, onvoorwaardelijke detentie en voorwaardelijke PIJ.” De GBM is geen alternatief voor voorwaardelijke detentie met algemene voorwaarden (niet gericht op gedragsverandering) en voor een onvoorwaardelijke PIJ (noodzaak tot gesloten behandeling). “Het is ook niet waarschijnlijk dat substitutie zal plaatsvinden als er een leer-, werk- of geldstraf is opgelegd; de GBM is immers een veel zwaardere sanctie”, zegt Koning.

Actieplan wegnemen belemmeringen

Om de belemmeringen voor het opleggen van de gedragsmaatregel aan te pakken, is een nieuw actieplan gemaakt. De resultaten van deze acties worden verspreid onder de ketenpartners.

- De verspreiding van kennis: een analyse van de eerste 25 vonnissen en een publieksvriendelijke versie van de impactanalyse.
- Een analyse van de adviestrajecten die niet leiden tot een advies of een vonnis GBM.
- In kaart brengen van de samenwerking tussen de ketenpartners, nadat een maatregel is opgelegd en mislukt of dreigt te mislukken.
- Bekendheid geven aan de mogelijkheden van inkoop van zorg. Waar geen aanbieders zijn van geschikte erkende justitiële gedragsinterventies wordt bekeken hoe deze witte vlekken kunnen worden ingevuld.

“Daarna is er gekeken welke overwegingen een rol spelen bij de keuze tussen een GBM en de alternatieven, zoals een voorwaardelijke detentie met bijzondere voorwaarden. Het gaat daarbij om vragen als: Hoe lang moet de sanctie duren? Hoe moeten de voorwaarden eruit zien? Welke stok achter de deur is nodig? Hoe groot moet de flexibiliteit zijn? Welke interventies zijn er beschikbaar? Het zijn allemaal vragen die meespelen bij de keuze voor een sanctie.”

Belemmeringen

Op basis van de inhoudelijke afwegingen en de omvang van de potentiële doelgroep hebben de onderzoekers het te verwachten aantal vonnissen GBM bepaald. Zij hebben daarbij gebruik gemaakt van de basisgegevens van de recidivemonitor van het WODC en de inschattingen van de experts. Vervolgens hebben ze gekeken naar wat er in de weg zit. Op dit moment heeft een aantal belemmeringen nog een dempend effect op het opleggen van gedragsmaatregelen. ‘Niet overtuigd zijn van de meerwaarde van

de gedragsbeïnvloedende maatregel’, is de belangrijkste. Een aantal ketenpartners ziet meer in een voorwaardelijke veroordeling met bijzondere voorwaarden omdat die flexibeler kan worden afgestemd op de behoeften van de jongere. Andere belemmeringen zijn onbekendheid met de mogelijkheden van invulling van de gedragsmaatregel en een beperkt aanbod van gedragsinterventies en behandelingen.

Koning: “Volgens de onderzoekers zijn de belemmeringen grotendeels en op korte termijn op te lossen, mits zij gericht worden aangepakt. Zij adviseren bijvoorbeeld om uit te zoeken wat de redenen zijn waarom een adviestraject niet leidt tot een advies GBM. Of waarom een advies GBM niet leidt tot een vonnis GBM. Andere suggesties zijn om succesverhalen te communiceren, de ervaringen van regio’s die al wat verder zijn door te geven aan regio’s die minder ver zijn en de extra financiering te laten doorlopen in 2010. Lukt dat, dan verwachten de onderzoekers dat het aantal opgelegde GBM’s zal oplopen tot 250.”

Meer informatie

Een samenvatting van het rapport is verkrijgbaar via www.jeugdcriminaliteit.nl of jeugdcriminaliteit@minjus.nl.

71 keer GBM

Sinds de inwerkingtreding van de Wet gedragsbeïnvloeding jeugdigen op 1 februari 2008 is aan 71 jongeren een gedragsmaatregel opgelegd. (peildatum: 1 september 2009)

Jaar	Aantal vonnissen
2008	15
2009	56
Totaal	71

Door burgers meer te betrekken bij hun wijk wordt de pakkans van criminele jongeren groter.
foto: Koen Verheijden/Hollandse Hoogte

Pilots Verhogen Pakkans

‘Niet alleen handhaven, maar ook praten’

In de pilots Verhogen Pakkans, onderdeel van het project Vroegtijdig ingrijpen, werken politie, gemeenten en welzijnsinstellingen in respectievelijk Tilburg en Roermond samen om de pakkans van jeugdige delinquenten te vergroten. Tilburg heeft de pilot Verhogen Pakkans opgenomen in het eigen Plan van Aanpak jeugdgroepen dat op 7 mei 2009 definitief is vastgesteld. Roermond neemt de pilot mee in een project in de wijk Donderberg waarin burgerparticipatie centraal staat. Een belangrijk doel van beide pilots is het verhogen van de objectieve en subjectieve pakkans van jongeren, zodat de criminaliteit en daarmee de recidive afneemt.

Een belangrijk onderdeel van het plan in Tilburg is dat het samen met de jongerenwerker, wijkagent en buurtsportwerker wordt uitgevoerd. De afdeling Veiligheid van de gemeente voert de regie, met Ellen den Arend, projectleider Sociale Veiligheid, in de rol van regisseur. “We wilden eerst vier jeugdgroepen meenemen in de pilot, maar dat zijn er drie geworden omdat we over de vierde groep eerst meer informatie willen verzamelen”, vertelt ze.

“De drie jeugdgroepen zijn evenredig over Tilburg verdeeld. De eerste bestaat uit zo’n tien autochtone jongeren van 15-20 jaar die veelal in Tilburg zijn opgegroeid. Ze gebruiken drank en drugs en veroorzaken overlast. De tweede groep telt 34 jongeren met verschillende culturele achtergronden. Ze vallen in de categorie ‘overlastgevend plus’ en een aantal van hen laat zich gemakkelijk beïnvloeden door criminele vriendjes. De derde jeugdgroep bestaat onder andere uit een harde kern van acht jonge criminelen en een clubje van acht jonge meelopers. Ze vormen eigenlijk niet één groep en blijven niet in hun wijk, maar gaan op pad om elders strafbare feiten te plegen.”

Vooraf de oudere bewoners, veelal 70+, hebben last van de jongeren in de eerste groep. “Een veldwerker van Novadic-Kentron, een instelling voor verslavingszorg, legt contact met de jongeren en bekijkt van daaruit wat de groep nodig heeft. We hebben onlangs met de groep gesproken en vanuit henzelf is het idee gekomen om de straat en de parkeerplaats schoon te maken tijdens een opruimdag. Dit willen ze dan afsluiten met een barbecue, zodat de jongeren en ouderen elkaar ontmoeten in een gezellige setting. De jongerenwerker gaat hen hierbij helpen. Met de jongeren wordt verder de bouw van een hangplek besproken.”

Samenspel

Voor de tweede jeugdgroep haakt het plan van aanpak zo veel mogelijk aan op de maatregelen die al worden genomen in deze wijk. Den Arend: “Het is één van de vijf impuls wijken in Tilburg. De projectgroep gaat gebruik maken van de kennis en het advies van Palet. Deze Brabantse organisatie

is actief op het gebied van diversiteit en integratie. Ze helpen bijvoorbeeld allochtone ouders en hun kinderen om zich verder te ontwikkelen en zo hun positie te verbeteren. Kijken we naar de jongeren, dan doen we dat niet alleen door een politiebril die focust op handhaving. We willen ook kijken naar opvoedondersteuning. We verwachten dat een samenspel van maatregelen eraan bijdraagt dat het gedrag van de jongeren ten goede verandert.” Bij de derde jeugdgroep is sprake van een harde aanpak. “Voor de harde kern wordt per jongere met de politie en het Openbaar Ministerie bekeken of ze al dan niet een laatste kans krijgen. We willen de twee echte leiders uit de wijk halen. De anderen worden in een casusoverleg besproken om te bezien wie de regie op de jongere neemt en welke maatregelen opgelegd gaan worden.” Ze vindt het nog wat vroeg om vooruit te lopen op de resultaten van het plan van aanpak, maar is voorzichtig optimistisch. “Zeker de jongeren van de eerste jeugdgroep lijken bereid om hun gedrag in positieve zin te veranderen. Iedereen moet met elkaar kunnen samenleven en dat vraagt om een investering in zowel jongeren, hun ouders als de omwonenden.”

Meer vragen stellen

De wijk Donderberg in Roermond telt 2.800 jongeren, van wie er 150 overlastgevend of crimineel gedrag vertonen. “De harde kern bestaat uit een groep van 45 à 50 jongeren die echt crimineel zijn”, zegt Bert de Leeuw, programmamanager Gebiedsgebonden Politie. De wijk wil met een betere burgerparticipatie de pakkans van criminele jongeren vergroten. “De rode draad is dat de gemeente en politie minder informatie zenden naar de burger. We gaan de burgers juist meer vragen stellen, want zij weten immers veel over de veiligheid in hun wijk. Ze moeten worden geprikkeld om daarover na te denken. Dat gebeurt door samen wijkactiviteiten te organiseren die in het teken staan van veiligheid. Hierdoor ontstaat meer begrip bij burgers en willen zij eerder persoonlijk investeren. De gemeente Roermond ondersteunt de aanpak in woord en daad. Deelprojectleiders assisteren ons bij de planning en uitvoering van alle activiteiten.”

De Leeuw licht toe dat de politie in Engeland burgers interviewt in supermarkten, tankstations en andere openbare locaties. “Omwonenden worden daar door de agenten naar hun mening gevraagd over de veiligheid in hun wijk. Ik zou dit graag ook in Donderberg zien gebeuren. De politie moet daartoe een breder handelingsrepertoire krijgen en meer de dialoog aangaan met de bewoners. Dus niet alleen handhaven, maar ook praten. Daarnaast moedigen we burgerparticipatie aan door overlegvormen in te stellen met kleinere groepen burgers. Met de boodschap: ‘U zou mee kunnen doen’. Natuurlijk moeten wij dan wel de deuren open zetten. De burger moet in de wijk aan één loket terecht kunnen met al zijn vragen en klachten op het gebied van veiligheid. In Donderberg kan dit in het gebouw van het wijkteam.”

Een groep van 45 jongens in Donderberg is zoals gezegd echt crimineel. “Voor hun wijkgenoten – jongeren van tien, twaalf jaar die al kleine vergrijpen plegen – zijn dat ‘helden’. Betere burgerparticipatie, gecombineerd met een educatief programma voor de allerjongsten, gaat ervoor zorgen dat zij de criminele jongeren als losers gaan zien. Slagen we hierin, dan zie ik een gezonde toekomst voor Donderberg.”

Meer uitwisselen van informatie, kleiner risico op recidive

In 2010 valt de beslissing of en zo ja hoe de invoering van het landelijke instrumentarium jeugdstrafrechtketen moet plaatsvinden. Dat de gehele jeugdstrafrechtketen en vooral de betrokken jongeren er baat bij gaan hebben, staat wel vast. Maar voor het zover is, moet er nog wel wat ‘water door de Maas’, zoals ze in Rotterdam zeggen. Daar deden de ketenpartners van mei tot en met september ervaring op met het nieuwe instrumentarium tijdens een prepilot.

Over jongeren die met de politie in aanraking komen, moet een groot aantal beslissingen worden genomen: straf, nadere voorwaarden, onderzoek en eventuele gedragsinterventies. Politie, Halt, Openbaar Ministerie, kinderrechtshouders, Raad voor de Kinderbescherming, Justitiële Jeugdinrichtingen en de Jeugdreclassering verzamelen hiervoor informatie, leggen die vast en maken daar gezamenlijk gebruik van. In het Landelijk Kader Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen hebben deze organisaties met elkaar afgesproken wie er op welk moment bepaalde informatie verzamelt, aan welke eisen deze moet voldoen en aan wie de informatie wordt doorgegeven. Aan de hand van een instrumentarium op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten wordt op basis van de verzamelde informatie geselecteerd en gescreend en eventuele geschikte (gedrags)interventies bepaald. Dit vernieuwde instrumentarium is van mei tot en met september getest in een prepilot in Rotterdam en wordt vanaf oktober getest in pilots in Rotterdam en Utrecht.

Ruth Bolt (Raad voor de Kinderbescherming) is projectleider van het project dat

zich bezig houdt met de ontwikkeling en het testen van het landelijk instrumentarium jeugdstrafrechtketen. “Het is een ambitieus project”, weet ze. “Met het instrumentarium wordt zeer doelgericht informatie verzameld over de jongere om met een passende interventie te reageren. De partijen in de keten worden afhankelijker van elkaar en organisaties zijn nu eenmaal een andere manier van werken gewend. Het vertrouwen in de kwaliteit van het werk van de vorige schakel in de keten moet nog groeien. Dat vergt dus in veel gevallen een hele omslag. Het instrumentarium is gestructureerd. Tijdens de opleiding is al gebleken dat hierdoor raadsonderzoekers minder van elkaar afwijkende adviezen geven.

Dat wat we tijdens de prepilot in Rotterdam hebben getest en sinds oktober uitproberen tijdens pilots in Utrecht en Rotterdam, is nog geen eindproduct. Juist de ervaringen en de vragen die bij de mensen die in de praktijk werken naar boven komen, willen we gebruiken om het instrumentarium en de inbedding ervan in het dagelijks werk nog verder te ontwikkelen. Dat vergt uiteraard veel van de uitvoerders en brengt

ook onzekerheden met zich mee. We hebben de afgelopen tijd veel waardevolle opmerkingen gekregen en discussies gevoerd. Als projectgroep hebben we geleerd om voor een betere terugkoppeling te zorgen, aangezien veel mensen zich afvroegen of er wel iets met hun input gebeurde. Dat is zeker het geval. Na eind maart 2010 gaan we de balans opmaken. Daarna volgt zo snel mogelijk de beslissing of en zo ja hoe het instrumentarium landelijk ingevoerd gaat worden.”

Eerste ervaringen

Drie organisaties in Rotterdam deden van mei tot en met september mee aan de prepilot van het nieuwe instrumentarium. Wat zijn hun ervaringen en verwachtingen?

foto: Inge van Mill/Hollandse Hoogte

‘Pas later toegevoegde waarde’

Leandra Bool, beleidsmedewerker Jeugd bij de Politie Rotterdam-Rijnmond: “Het is heel mooi dat dit instrument de samenwerking in de keten versterkt, waardoor jongeren beter op weg geholpen kunnen worden. Voor de politie heeft het instrumentarium alleen niet meteen een toegevoegde waarde, want eigenlijk

doen wij de ‘voorwas’ voor de rest van de keten. Het instrumentarium betekent voor ons op dit moment een administratieve lastenverzwaring voor de jeugdcoördinator die meewerkt aan de pilot. Wanneer in de toekomst de recidive vermindert, heeft dit voor ons uiteraard wel toegevoegde waarde. In de tussentijdse evaluatie tijdens

de prepilot zijn we best kritisch geweest. Die punten hadden vooral te maken met de ICT die in het begin haperde. Bovendien werken wij hier in Rotterdam-Rijnmond op bepaalde punten anders dan de politie in Utrecht. Door deelname aan de prepilot hebben wij ons werkproces dan ook tijdelijk moeten aanpassen.”

‘De wetenschappelijke basis is gedegen’

Marleen van den Engel, gedragsdeskundige Jeugdreclassering bij Bureau Jeugdzorg in Rotterdam: “De jeugdreclassering werkt al enige tijd met risicotaxatie, maar voor de uitvoering daarvan gaan we nu een ander instrument gebruiken. Voor mij zit de winst vooral in de aard van de aangeleverde informatie. Die is veel gericht te gebruiken en onder meer bepalend voor de interventies die bij een jongere nodig zijn. De prepilot heeft zeker wat opgeleverd, waaronder aandachtspunten ten aanzien van andere onderdelen van onze aanpak. In Rotterdam bleek bijvoorbeeld een aantal interventies niet beschikbaar. De vraag is hoe we dat kunnen ondervangen. Niet alleen op basis van wat nodig is, maar ook

van wat haalbaar is, en daadwerkelijk is in te zetten? Daar zit nog een uitdaging aan vast, want nog lang niet alle gedragsinterventies zijn goedgekeurd door de erkenningscommissie. Het ‘risico’ dat kleeft aan het instrumentarium is de ketenafhankelijkheid. Uiteraard willen wij niet het werk van de Raad overdoen. Je moet kunnen en willen vertrouwen op het werk van de voorgaande schakel. Verder raad ik iedereen aan ook vooral kritisch te zijn ten aanzien van het instrumentarium. Een belangrijke vraag blijft daarbij ‘Meet het wel wat ik wil weten?’ Stel dat de inschatting is dat er bij een jongere een lage kans is op recidive. En vervolgens vindt er bij diezelfde

persoon een heftig incident plaats. Deugt het instrumentarium dan niet? Of is er misschien iets anders aan de hand? Ik denk dat de wetenschappelijke onderbouwing heel gedegen is: welke risicofactoren met elkaar samenhangen en wat op basis daarvan de meest geschikte interventies zijn. Maar het is een utopie te denken dat met één instrumentarium alles maakbaar is. Je zult altijd een juiste dosis verstand moeten gebruiken en niet uit het oog moeten verliezen dat het instrumentarium richting geeft aan de begeleiding van de jeugdigen, met als doel het verminderen van de kans op recidive.”

‘De preselectiefase moet goed worden doorlopen’

Michelle van Wijngaarde, casusregisseur bij de Raad voor de Kinderbescherming in Rotterdam-Rijnmond: “Als casusregisseur krijg ik alle dossiers met een proces-verbaal op mijn bureau. Deze bekijk en verdeel ik voor verdere behandeling onder collega’s binnen de Raad. Het begin van de prepilot verliep enigszins stroef. Het systeem was nog onvoldoende toegankelijk en het was niet goed duidelijk waar we onze informatie konden halen. Dat is nu opgelost. Daarnaast is het belangrijk dat je in de keten vertrouwt op de informatie van de vorige schakel, in ons geval van de politie. De uitkomst daarvan bepaalt immers wat wij als Raad gaan doen en welk instrumentarium we gaan afnemen. Is dat instrumentarium 2A, de standaard voor strafonderzoek? Of volgen we instrumentarium 2B, dat diepgaander informatie oplevert? Omdat het een nieuw instrumentarium is, riep de prepilot vragen op over hoe de berekening

gemaakt wordt, waaruit de kans op recidive volgt. Als die bijvoorbeeld als te hoog wordt ervaren, waar komt dat dan door? We weten dus nog niet zeker of we er wel op kunnen vertrouwen. Het lijkt er namelijk op dat wij als Raad nu veel vaker 2B, een uitgebreid onderzoek, uitdelen. Daarnaast denk ik dat de grootste omslag die gemaakt moet worden, ligt in het denken van de raadsonderzoeker. Die moet zijn ‘onderbuikgevoel’ meer los gaan laten en leren vertrouwen op het instrumentarium. Toch denk ik dat het instrumentarium wel degelijk ondersteunend is en een meerwaarde oplevert. Uiteindelijk gaat het om de jongere: als uit het instrumentarium een passend strafadvies komt dat recidive voorkomt en de jongere op het rechte pad brengt, dan hebben we als jeugdstrafrechtketen ons werk goed gedaan.”

Hebt u vragen over (de werking van) het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen, neem dan contact op met projectleider Ruth Bolt, tel 06 17 03 80 35. Of stuur een e-mail naar lb.lij@rvdk.minjus.nl.

Foto: Joost van den Broek/Hollandse Hoogte

Nieuws en publicaties

Breda start in januari met pilot Verbetertraject Toezicht Jeugd

Binnen het deelproject Verbetertraject Toezicht Jeugd wordt gewerkt aan afspraken met ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen over het realiseren van een snelle en consequente aanpak bij voorwaardelijk opgelegde straffen aan jeugdigen. Bij een voorwaardelijke veroordeling fungeert de opgelegde straf als stok achter de deur: De jeugdige justitiabele dient zich te houden aan de aanwijzingen van de jeugdreclassering om tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde straf te voorkomen. Het is in dit kader dan ook van essentieel belang dat de ketenpartners snel en consequent reageren. Niet alleen door de hulp en steunverlening

direct na de uitspraak van de kinderrechter in gang te zetten, maar ook door na eventuele niet-naleving voor een passende en snelle reactie te zorgen. De verbeteringen die de ketenpartners gezamenlijk uitgewerkt hebben, worden vanaf januari 2010 beproefd tijdens een pilot in het arrondissement Breda. Projectleider Remco van Winden van de Raad voor de Kinderbescherming presenteert het projectplan voor de pilot op 30 november in het APJ in Breda.

De pilot duurt een jaar en loopt in het gehele arrondissement. Verbeteringen worden in de pilot beproefd en nader

uitgewerkt, en vervolgens mogelijk landelijk ingevoerd.

Eén van de redenen voor de selectie van Breda voor de pilot, is het try-out onderzoek Jeugdreclassering dat de Inspectie Jeugdzorg in 2007 in Roosendaal/Breda heeft uitgevoerd. Daaruit bleek onder andere dat het toezicht op de naleving van bijzondere voorwaarden verder kan worden verbeterd. De ketenpartners hebben daartoe in gezamenlijkheid al eerste stappen gezet.

Pilot digitale ondersteuning netwerk- en trajectberaden

In een nazorgtraject, waarin verschillende ketenpartners samenwerken, is informatie delen een van de belangrijkste succesfactoren. Dit proces van netwerk- en trajectberaden (zie ook pagina 10-11 van deze nieuwsbrief) kan goed worden ondersteund door middel van ICT. Zo'n 'Casusoverlegondersteunend systeem' ondersteunt het werkproces rondom nazorg door relevante informatie over de jongere uit de systemen van de ketenpartners te halen, en door informatie terug te geven. De informatie in deze ICT-module moet beschikbaar zijn voor zowel de justitiële ketenpartners als de gemeenten.

De eerste versie van de ICT-module – bestaande uit de netwerk- en trajectkaart – wordt momenteel getest in vijf gemeenten (Eindhoven, Tilburg, Almere, Utrecht en Enschede) en drie JJI's (De Heuvelrug, Den Heyacker en De Hunnerberg). Half december wordt een tweede versie van de applicatie verwacht, met als extra functionaliteit een digitale koppeling met de verschillende bronsystemen van de justitiepartners en het gemeentennetwerk GEMNET.

De pilot moet antwoord geven op de vraag of de ICT-module inderdaad voldoet aan het doel: digitale ondersteuning van de netwerk- en trajectberaden. Aanvullende

wensen worden ook geïnventariseerd, zoals het genereren van managementinformatie over het totaal aan netwerk- en trajectberaden.

De ICT-module is naar verwachting eind maart 2010 gereed voor een landelijke uitrol naar alle betrokken ketenpartners. Bij de ontwikkeling van de module wordt nauw samengewerkt met vertegenwoordigers van de verschillende ketenpartners en gemeenten, door middel van een werkgroep ICT Nazorg Jeugd en deelname aan gebruikersacceptatietesten.

Eén jaar netwerk- en trajectberaad verbetert zorg voor nazorg

In Maarsse is op 8 oktober tijdens een goed bezocht congres teruggekeken op één jaar nazorg jeugd door succesvol netwerk- en trajectberaad. De hele justitiële keten was aanwezig, inclusief een aantal gemeenten. Dagvoorzitter en projectleider Frederiek Mulder legt uit hoe waardevol de opbrengst van de dag is. “Het is gelukkig een echte brengsessie geworden. Ik heb het gevoel dat alle hordes zijn geslecht. Ketenpartners zochten elkaar op tijdens de dag. Vaak hoorde ik ‘Ik wil jouw visitekaartje graag hebben’. Dat zijn goede voortekenen.”

Staatssecretaris Albayrak in gesprek met programmamanager Aanpak jeugdcriminaliteit Edward John Kitselaar tijdens het congres in Maarsse. Foto: Ruben Schipper

‘Nazorg is het sluitstuk van alles wat we binnen het jeugdstrafrecht doen.’

De probleemstelling die opduikt tijdens elk netwerk- en trajectberaad is simpel: de helft van de jongeren die geplaatst worden in een JJI komt niet in de eigen regio terecht. Dat heeft te maken met de geografische spreiding van de inrichtingen. “Honderd procent regionaal plaatsen is een illusie”, vat Mulder het samen. “Dat vraagt dus om grote waakzaamheid bij de uitstroom.” Veel jongeren verblijven korter dan drie weken in een JJI. Deze zogenoemde snelle uitstromers vormen tachtig procent van de JJI-populatie. “Als een jongere uit Den Haag wordt veroordeeld en wordt geplaatst in Groningen, dient er binnen één week een netwerkberaad in de JJI in gang te worden gezet en binnen drie weken een trajectberaad in de uitstroomregio. In dit voorbeeld moet de Raad voor de Kinderbescherming in Groningen de Raad in Den Haag inschakelen, die op haar beurt contact legt met de gemeente Den Haag. Er moet snel veel informatie op tafel komen over jongeren en de gewenste nazorg.”

Pionierswerk

De vernieuwde aanpak met de beraden vereiste volgens Mulder actieve contactpersonen en grote betrokkenheid van alle partners. “Gemeenten zitten nu al aan tafel op het moment dat Justitie nog met een zaak bezig is. Dat is heel waardevol. Met de Raad voor de Kinderbescherming en de Jeugdreclassering kan zo veel sneller worden geschakeld. De Raad blijkt keer op keer de stuwende kracht en is de afgelopen tijd echt boven zichzelf uitgestegen. Geen jongere bleef onbesproken en ging zonder nazorg naar huis.”

Voor Mulder is het reden om tevreden te zijn over het eerste jaar netwerk- en trajectberaad. “Het bereik van het netwerkberaad was na een half jaar al 96 procent en na één jaar honderd procent. Het neemt niet weg dat er nog wel wat wensen zijn. Nazorg zoals wij dat willen, vergt een enorme krachtsinspanning, met veel pionierswerk en, onvermijdelijk, wat kinderziektes. Een belangrijk punt van aandacht is de ICT-ondersteuning. Op dat vlak valt nog veel werk te verzetten.”

Wat is een netwerk- en trajectberaad?

De netwerk- en trajectberaden vormen een vaste overlegstructuur waarin de ketenpartners gezamenlijk zorgen voor een sluitende begeleiding voor alle jongeren die op strafrechtelijke titel in een JJI terechtkomen. In elke opvanginrichting wordt wekelijks een netwerkberaad gehouden. In dit beraad wordt in principe iedere jongere besproken die op strafrechtelijke titel in de JJI verblijft. Binnen twee weken na het eerste netwerkberaad waarin een jongere is besproken, vindt het eerste trajectberaad plaats. Dit beraad wordt niet binnen de JJI gehouden, maar in de regio waar de jongere woont en weer zal gaan wonen. Bij dit overleg is ook de betreffende gemeente betrokken.

Niettemin maakte ‘Maarssen’ volgens Mulder duidelijk dat er een grote, gedeelde ketenverantwoordelijkheid bestaat.

“Deelnemers erkenden de problemen van een ander. We gaan hier niet weg zonder oplossingen, was de insteek. Ik was daar blij mee.”

Ook staatssecretaris Albayrak sprak tijdens het congres haar waardering uit voor de bereikte resultaten. En ze keek vooruit: in 2010 wordt de verplichte nazorg ingevoerd. “Het ziet er op dit moment naar uit dat het wetsvoorstel Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen (Bij) nog vóór het kerstreces in de Tweede Kamer behandeld wordt, waardoor de wetwijziging mogelijk in de loop van 2010 in werking kan treden.” De staatssecretaris wees verder nog eens op de bovenliggende doelstelling van nazorg en het netwerk- en trajectberaad: daling van de recidive. “Nazorg is het sluitstuk van alles wat we binnen het jeugdstrafrecht doen. Het is de verbinding tussen het verblijf in de JJI en de terugkeer in de samenleving. Nazorg kan het verschil uitmaken om een jongere na de JJI op het rechte pad te krijgen en te houden!”

Privacyprotocol

Om snel handelen mogelijk te maken, is in het afgelopen jaar een privacyprotocol ontwikkeld, waardoor een traject niet meer kan vastlopen op zaken rond vertrouwelijkheid. “We hebben ontdekt dat de ruimte om ons werk te doen groter is dan we vermoedden”, zegt Mulder. “Dus hebben we niet gewacht tot het protocol er was,

maar zijn we aan de slag gegaan. Partijen weten met het protocol in de hand nu duidelijk wat ze mogen en wat ze moeten willen regelen.”

Uitvoeringskader

Om het succes van het eerste jaar netwerk- en trajectberaad te bestendigen, is inmiddels ook een uitvoeringskader verschenen. Een richtlijn voor beraden noemt Mulder het. “Het is een praktisch handboek voor alle ketenpartijen. Omdat jongeren vaak buiten hun eigen regio worden geplaatst, is het van belang dat de resultaten van de beraden gemakkelijk en eenduidig overdraagbaar zijn van de ene naar de andere regio. Dat kan alleen als de functie van het beraad overal hetzelfde is. Daarom wordt in het uitvoeringskader het doel van het netwerk- en trajectberaad nader omschreven. Het bevat verder enkele algemene uitgangspunten voor de uitwerking en een beschrijving van de eisen die aan de inrichting en vormgeving van het netwerk- en trajectberaad worden gesteld.”

Meer informatie

www.nazorgjeugd.nl

Er zijn kranten verschenen over zowel het congres van 8 oktober in Maarssen als het congres met de G32 gemeenten op 15 september over de nazorg jeugd. De kranten zijn toegestuurd aan de ketenpartners.

Gerard Stoop is manager bij de Jeugdreclassering in Roosendaal en voorzitter van het Landelijk managersoverleg jeugdreclassering.

Foto: Peter van Es

‘Jeugdreclassering: blijf vertrouwen in je eigen handelen’

Vrijwel iedere jeugdreclasserder moet de komende jaren leren omgaan met verschillende nieuwe meetinstrumenten. De beoogde invoering van het landelijk instrumentarium jeugdstrafrechtketen is daarvan het meest in het oog springende voorbeeld. Een logische ontwikkeling zou je zeggen, gezien de professionalisering die de jeugdzorg de laatste tien jaar heeft doorgemaakt. Toch ontstaat bij veel ‘oude rotten’ in het vak het gevoel dat hun speelruimte steeds verder wordt ingeperkt. Het ‘mens wordt machine’ verhaal, zij het op een wat andere manier. Iets van die, in mijn ogen onterechte, angst wil ik graag proberen weg te nemen.

Op dit moment bepaalt de jeugdreclasserder hoe intensief het contact met de jongere moet zijn. Hij of zij doet dat aan de hand van de aard van de gepleegde overtreding en de inschatting van de risico’s, en in overleg met de gedragswetenschapper. Bij een licht vergrijp kan de begeleiding beter niet overdreven intensief zijn, omdat anders mogelijk geen, of zelfs een negatief, effect wordt bereikt.

Toch leidt zo’n persoonlijke beoordeling wel eens tot missers. Een aardig kind zie je nu eenmaal liever vaker voor je neus verschijnen dan een jongere die zich minder wenselijk opstelt. Niets menselijks is ons tenslotte vreemd.

Juist door met een wetenschappelijk onderbouwd instrument een goede taxatie van de recidiverisico’s te maken, kun je als jeugdreclasserder gericht hulp bieden. Laat tien hulpverleners een willekeurige casus beoordelen op de recidivekans en slechts twee van de tien zijn het met elkaar eens over de in te zetten interventie. Zet je daar een goed meetinstrument tegenover, dan krijg je in minstens vijftig procent van de gevallen hetzelfde beeld. Het optreden en handelen van de jeugdreclasserder moet naar mijn idee dan ook gebaseerd zijn op datgene wat aantoonbaar werkt. En niet op wat we als –weliswaar professioneel– individu denken dat werkt...

Nog altijd bestaat er veel te weinig zicht op de wijze waarop de Jeugdreclassering opereert. We weten nog onvoldoende hoe

effectief de hulpverlening nu werkelijk is. Met behulp van instrumenten kunnen we een goede analyse maken van wat er nu echt met een jongere aan de hand is en van wat er op de achtergrond nog meer speelt. Dat levert meer en vooral heel betrouwbare gegevens op over de manier waarop we de jongere kunnen activeren en welke interventies we kunnen inzetten.

Het vraagt om vertrouwen van de hulpverlener in het instrument. Maar dit proces beantwoordt wel veel beter de vraag: waar is de jongere (als klant) het meest bij gebaat?

En dat betekent ook: als hulpverlener – professional – kan ik ervoor zorgen dat er met die uitslag iets goeds gebeurt. Blijf vertrouwen in je eigen handelen! Meetinstrumenten leveren een belangrijke bijdrage aan de hulpverlening, maar de in jaren opgebouwde kennis en houding van de jeugdreclasserder blijft natuurlijk keihard nodig.

Colofon

De nieuwsbrief programma Aanpak jeugdcriminaliteit is een uitgave van het ministerie van Justitie. De nieuwsbrief verschijnt vier keer per jaar.

Uitgave

Programma Aanpak jeugdcriminaliteit
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
E-mail: jeugdcriminaliteit@minjus.nl

www.jeugdcriminaliteit.nl (ook voor aanmelden digitale nieuwsbrief)